

TAKIWA O WAIPA.

I MUA ATU. I MURI MAI HOKI, O TE WHAWHAI
I TE TAU 1863.

Na R.T.K.

KA nui nga kupu whakamihi e whakapuakina ana i enei ra mo te noho pai o te pakeha raua ko te Maori. I te kaha o te whakahoahoa o nga iwi e rua ka amuamu tetahi tangata o Ahitereiria mo tenei ahuatanga; i ki ia kua whakahi rawa te Maori. Otira i riria tenei pakeha e te pakeha ano mo ana kupu pokanoa.

He tika tonu te noho pai o te pakeha raua ko te Maori i enei ra; ko te mea paihere i to raua aroha ko te urunga o te Maori ki te whawhai me te toa o te Maori ki nga mahi takaro ara ki te purei putupooro.

Ahakoa ra tenei ahuatanga e kore te ngakau ewareware ki te ahua o te noho o te nuinga o te Iwi Maori i enei ra. Kua riro ke te mana o te whenua i te pakeha me te tino nuinga o te whenua. Ko te ahua ko te pakeha te tangata whenua ko te Maori he manene. Rere ai toku wairua ki te matakitaki haere i o taua iwi huhua a ka kite iho i nga taone nunui, i nga taone huhua noa atu o te pakeha, i ana paamu ataahua; tena ko te Maori me mahi nui ka kitea e piri ana ki nga taha ngahere, ki nga tapa atai o te moana. Kua whakatoririki te Maori, kua raungaiti. Ka tangi ra te ngakau ka tangi me Oriwa Korimete i tangi ra ki tona iwi i ngaro no te mea "kotahi ano ariki kei te pupuri i te whenua katoa." Ko nga kupu a Korimete e eke ana mo te Maori no te mea kotahi ano ringa pakeha kei te pupuri i te whenua katoa, a ko o taua toenga whenua kei te whatorotia mai e taua ringa kaha, e taua ringa roa, e taua ringa mau.

He korero aroha nga korero mo te takiwa o Waipa me ona iwi. Ko te whenua kei te toitu tonu engari ko te Maori kua kore. Kaua e tirohia hetia mai enei korero; he puputanga ake no te aroha i korero ai, a, ko te ahua o Waipa ko te ahua ano tena o etahi atu takiwa Maori. Ko nga korero nei he mea tango mai i te pukupuka a Hemi Kawana (James Cowan) he pakeha aroha ki te Maori. I huaina e ia tana pukapuka ko te "Old Frontier," no te tau 1922 i taia ai.

Ko te mihinare tuatahi ki te noho ki Te Awamutu ko Te Ahiwera (Rev. B. T. Ashwell) i te tau 1839 engari ko te tangata ia nana te Rongo Pai me ona hua ataahua i whakau ki roto o Waipa ko Te Mokena (Rev. John Morgan). Ko tana chara i te mea ko te kauwhau anake i te Rongo Pai engari ko te tohu-tohu ano i a Ngati-Ruru, i a Ngati-Maniapoto, ki te ahuhenua. Me i kore nga mahi pai a Te Mokena i tukitukia e te whawhai ko enei iwi hei taurira mo te ahuhenua ki era atu iwi Maori katoa.